

MIKKELIN SEUDUN
YMPÄRISTÖPALVELUT

**TERVEYDENSUOJELULAIN VALVONTASUUNNITELMA
VUOSILLE 2020-2024**

Päivitys vuodelle 2024

SISÄLTÖ

- 1. Johdanto**
- 2. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävät**
- 3. Terveydensuojelun henkilöstövoimavarat**
- 4. Valvonnan painopistealueet, valvontakohteet, riskinarviointi ja tarkastusmäärät**
 - 4.1. Terveydensuojelun painopistealueet**
 - 4.2. Valvontakohteet**
 - 4.3. Riskiluokitus ja tarkastustiheys**
 - 4.4. Tarkastusmäärät**
- 5. Tarkastuksen määrittely, sisältö ja tarkastukseen käytettävä aika**
 - 5.1. Tarkastuksen määrittely**
 - 5.2. Tarkastuksen sisältö**
 - 5.3. Tarkastukseen käytettävä aika**
- 6. Näytteenotto ja käytettävät laboratoriot**
- 7. Varautuminen talousveden häiriötilanteisiin**
- 8. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi**

1 Johdanto

Tämä suunnitelma on Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden, terveydensuojelulakiin 763/1994 perustuva, terveydensuojelun valvontasuunnitelma vuosille 2020 – 2024. Suunnitelma on päivitetty vuodelle 2024. Edellisen vuoden suunnitelmaan on tullut vain pieniä muutoksia. Tässä suunnitelmassa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma, joka on laadittu vuosille 2020 – 2024 ja päivitetty vuosille 2023-2024. Valvontaohjelma ohjaa kuntien terveydensuojelun valvontaa sekä edistää valvonnan suunnitelmallisuutta ja laatua sekä yhtenäistää kuntien suorittamaa valvontaa pyrkimyksenä saattaa myös toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvontaan nähden.

Tämä valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa. Valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi huomioidaan muu terveydensuojelulain tarkoittama valvonta ja varataan siihen tarvittavat työaika- ja henkilöresurssit.

Terveydensuojelulain tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Lain tavoitteena on myös ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa.

2 Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävät

Terveydensuojelulain 6 §:n mukaan kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma (kunnan valvontasuunnitelma). Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Terveydensuojeluviranomaisena Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden valvonta-alueella toimii Mikkelin seudun ympäristölautakunta. Mikkelin seudun ympäristöpalveluissa terveydensuojelutiimi hoitaa terveydensuojelulain mukaiset tehtävät. Terveydensuojelutiimille kuuluu vuonna 2024 myös tupakkalain ja lääkelain mukainen valvonta.

Suunnitelman mukainen terveydensuojeluvalvonta kohdistuu terveydensuojelulain 13 §:n mukaisiin ilmoitusvelvollisiin kohteisiin, joita ovat mm. majoitushuoneistot, yleisölle avoimet liikuntatilat (esim. kuntosali ja uimahalli), uimarannat, päiväkodit ja kerhotilat, koulut, jatkuvaa hoitoa antavat sosiaalihuollon yksiköt ja kauneushoitolat. Lisäksi valvotaan vettä toimittavia talousvesilaitoksia ja vedenjakelualueita.

Valvontaa, mikä ei vaadi säännöllisyyttä, ovat lupien ja ilmoitusten käsittely, erilaiset yllättävät valvontatapaukset, asumisterveyteen liittyvät tarkastukset, asukkaiden valitukset sekä näihin liittyvät selvitykset

ja valvontatoimet sekä muut selvitykset. Voimavaroja vaativat myös toiminnan suunnittelu ja kehittäminen, laatujärjestelmän ylläpito, toiminta terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana, sidosryhmäyhteistyö, mahdolliset epidemiatilanteet sekä terveydensuojelulain 8 §:n mukaisiin häiriötilanteisiin varautuminen. Myös näiden tehtävien hoitamiseen varataan aikaa kokemukseen ja riskinarviointiin perustuen.

3 Terveydensuojelun henkilöstövoimavarat

Mikkelin seudun ympäristöpalveluissa kaikkiin terveydensuojelutiimille kuuluviin suunniteltuihin ja suunnittelemattomiin tehtäviin on vuonna 2024 käytettävissä yhteensä 4 henkilötyövuotta (htv).

4 Valvonnan painopistealueet, valvontakohteet, riskinarviointi ja tarkastusmäärät

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemana on yhtenäinen valvonta ja yhteistyö. Tämän toteutumista voidaan edistää esimerkiksi kehittämällä viranomaisyhteistyötä sekä yhteistyötä viranomaisen ja toimijoiden kesken. Aluehallintovirasto toteuttaa valvontayksiköihin arviointi- ja ohjauskäyntejä, joiden havainnot voidaan käyttää toiminnan kehittämiseen. Kuvassa 1 on esitetty valtakunnallisen valvontaohjelman terveydensuojelun painopistealueet vuosille 2020-2024. Nämä painopistealueet otetaan mukaan normaaliin valvontaan ja ohjaukseen.

Kuva 1. Terveysturvajelun valtakunnalliset painopistealueet.

Terveysturvajelun painopisteet (2020–2024)
Omavalvonnan tukeminen
<p>Esimerkkejä painopisteen toteutuksesta:</p> <ul style="list-style-type: none">• Toiminnanharjoittajien tukeminen riskien tunnistamisessa, joista voi aiheutua terveysturvaa ja toiminnanharjoittajan omavalvonnan korostaminen säännöllisen valvonnan riskinarvioinnissa• Omavalvonnan tukeminen tarkastuskäynnillä tai esim. toiminnanharjoittajille lähetetyllä lyhyellä kyselyllä, jonka tuloksia voidaan hyödyntää mm. riskinarvioinnissa, toiminnanharjoittajille suunnatussa neuvonnassa ja ohjauksessa• Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja -hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa ja valvontatutkimusohjelman päivittäminen
Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö
<p>Esimerkkejä painopisteen toteutuksesta:</p> <ul style="list-style-type: none">• Viranomaisyhteistyön merkitys elinympäristöterveyden edistämisessä merkittäväksi osaksi kuntien strategiayötä• Terveysturvahaittojen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy viranomaisten yhteistyönä• Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien yhteensovittaminen sekä valmiusharjoitukset

4.1 Terveysturvajelun painopistealueet Mikkelin seudulla

Mikkelin seudun ympäristöpalveluissa voimavaroja kohdistetaan erityisesti talousveden ja uimaveden laadun valvontaan, talousvesilaitosten, uimarantojen ja uima-altaiden valvontaan, terveysturvajelulain 13 §:n mukaisten ilmoitusten käsittelyyn, ilmoitusvelvollisten huoneistojen valvontaan, asumisterveysvalvontaan ja sisäilmatyöhön sekä toimenpitepyyntöjen käsittelyyn (esim. rottaongelmat).

Talovesilaitosten ja uima-altaiden valvontatutkimusohjelmien päivitystä jatketaan yhteistyössä toimijoiden kanssa. Varautumiseen ja häiriötilanteisiin liittyviä suunnitelmia päivitetään ja osallistutaan mahdollisimman paljon erilaisiin varautumisharjoituksiin.

4.2 Valvontakohteet

Mikkelin seudun ympäristöpalveluilla on terveydensuojelun valvontasuunnitelman mukaan tarkastettavia kohteita yhteensä 704.

4.3 Riskiluokitus ja tarkastustiheys

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet on tarkastettava riittävän usein ja siten, että terveyshaittaa mahdollisesti aiheuttavat tekijät havaitaan tarkastuksilla. Terveydensuojelulain 13 §:n mukaiset toiminnot ovat ilmoituksenvaraisia ja kuuluvat pääsääntöisesti suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Terveydensuojeluviranomaisella on aina kuitenkin mahdollisuus riskinarvioinnin perusteella pyytää ilmoitus TsL 13 §:n 1 mom. 6 kohdan mukaisesta toiminnasta ja ottaa toiminta suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Terveydensuojeluviranomainen antaa ilmoituksen tekijälle todistuksen ilmoituksen vastaanottamisesta ja kirjaa valvontakohteen tiedot tietojärjestelmään. Todistuksen antamisen yhteydessä voidaan antaa toiminnanharjoittajalle ohjausta ja neuvontaa.

Terveydensuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella on määritetty valvontaohjelman alustava tarkastustiheys, jonka mukaan kohde tarkastetaan kaksi kertaa vuodessa, kerran vuodessa, joka toinen, kolmas, neljäs tai viides vuosi. Tämä tarkastustiheys on lähtökohtana valvontasuunnitelmaa laadittaessa, mikäli kohteelle ei vielä ole tehty kohdekohtaista riskinarviointia. Kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella valvontakohteen suunnitelman mukaista tarkastustiheyttä voidaan tarvittaessa lisätä tai vähentää. Riskinarviointi perustuu toiminnasta ja tiloista mahdollisesti aiheutuviin terveyshaittoihin, toiminnan valvontahistoriaan sekä omavalvonnan toimivuuteen. Ympäristöpalvelut jatkaa kohdekohtaisten riskinarviointien tekemistä vuonna 2024.

Alla olevassa kuvassa 2 on esitetty riskinarviointiin vaikuttavia tekijöitä.

Kuva 2. Riskinarviointiin vaikuttavia tekijöitä.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat mm.:

- Altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- Altistavan tekijän määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- Altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (jatkuva tai tilapäinen oleskelu)
- Aikaisemman valvonnan tulokset (onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty)
- Onko toiminta ilmoituksen tai hyväksymispäätöksen mukaista
- Toiminnanharjoittajan omavalvonta ja asiantuntemus sekä resurssit
- Tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin
- Muut mahdollisesti terveyshaittaa aiheuttavat tekijät

4.4 Tarkastusmäärät

Suunniteltuja tarkastuksia tehdään vuonna 2024 arviolta 220 kappaletta. Tähän määrään on laskettu mukaan aiemmilta vuosilta tekemättä jääneitä suunniteltuja tarkastuksia. Suoraan riskiluokituksen mukaisesti arvioitu tarkastusmäärä olisi huomattavasti suunniteltua suurempi. Terveydensuojelutiimi on tehnyt riskinarviointia ja keskittyy tietyissä kohderyhmissä vain kaikkein riskialtimpiin kohteisiin. Suunnitellut tarkastukset toimintaluokittain löytyvät taulukosta 1.

Taulukko 1. Suunnitellut tarkastukset vuonna 2024

Suunnitelman mukaiset tarkastukset 2024		
Kohdeluokat	Kohdemäärä	Suunnitellut tarkastukset vuonna 2024
Talousveden käyttö ja jakelu	28	15
Kokoontumishuoneistot (Lasten ja nuorten kohteet: Kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot, lasten sisäleikkipuistot)	37	23
Opetustoiminta (koulut ja oppilaitokset)	85	28
Majoitustoiminta	214	20
Kauneudenhoitoa ja ihonkäsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset	133	20
Sosiaalihuollon palvelut (lasten päiväkodit ja vastaavat)	62	20
Sosiaalihuollon palvelut (lastenkodit / lastensuojeluyksiköt ja vastaavat)	12	5
Sosiaalihuollon palvelut (vanhusten tehostettu palveluasuminen)	27	17
Sosiaalihuollon palvelut, muut sosiaalialan yksiköt	19	7
Liikunta- ja virkistystoiminta, yleiset uimarannat	41	41
Liikunta- ja virkistystoiminta, uimahallit, kylpylät ja muut yleiset allastilat	10	10
Liikunta- ja virkistystoiminta, yleiset saunat	1	1
Liikunta- ja virkistystoiminta, kuntosalit ja liikuntatilat	35	13
Yhteensä	704	220

Suunniteltujen tarkastusten lisäksi terveydensuojelutiimi tekee suunnittelemattomia tarkastuksia yhteydenottojen perusteella. Asunnontarkastuksia ja sisäilmatarkastuksia tehdään vuosittain keskimäärin n. 120 kpl. Asunnontarkastusten ja sisäilmatarkastusten lisäksi suunnittelemattomia tarkastuksia ovat esim. siivottomuustarkastukset sekä erilaiset hygieniaan, savuun, hajuun, meluun ja tuholaisiin liittyvät tarkastukset. Valvonta-alueella on vuoden 2023 lopulla toiminnassa 5 sisäilmatyöryhmää, jossa on myös terveydensuojelun edustus. Sisäilmatyöryhmät kokoontuvat säännöllisesti.

Tarkastustyön lisäksi terveydensuojelutiimi antaa asiakkaille ohjausta ja neuvontaa. Vuosittain annetaan neuvontaa noin 200 talousvesiasioista yhteyttä ottavalle asiakkaalle. Näistä noin 30 asiakkaalle annetaan tarkempia kaivon kunnostukseen ja kaivoveden puhdistukseen liittyviä ohjeita ja neuvoja. Tuholaisten esiintymisestä ja haitoista tulee vuosittain noin 100 yhteydenottoa, joista osa vaatii terveydensuojelun jatkotoimenpiteitä. Tarvittaessa tehdään rotta- ja jätehuollon tarkastuksia alueille, joissa havaintoja on runsaasti. Uimavesi- ja sinileväyhteydenottoja tulee joka kesä kymmeniä. Näiden perusteella tehdään tarvittaessa tarkastuksia.

Muita terveydensuojelun tehtäviä ovat muun muassa vesilaitosten valvontatutkimusohjelmien päivittäminen ja riskinarviointien hyväksyminen, vesihuoltolain mukaiset lausunnot, vesinäytteiden ottaminen, vesinäytetulosten tarkastaminen ja arkistointi, sidosryhmäyhteistyö, lausunnot ympäristö- ja rakennuslupa-asiasta, asiantuntijana toimiminen sisäilma-asioissa sekä lausunnot rakennusten tutkimustuloksista.

5 Tarkastuksen määrittely, sisältö ja tarkastukseen käytettävä aika

5.1 Tarkastuksen määrittely

Säännöllinen, tämän valvontasuunnitelman mukainen tarkastus, on tärkeä osa valvontaa. Terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen pääasiallisena tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä. Eri kohderyhmille on määritetty riskinarvion perusteella tarkastustiheydet, joiden perusteella tarkastettavat kohteet valikoituvat. Kaikista suunnitelman mukaisista tarkastuksista peritään Mikkelin seudun ympäristölautakunnan hyväksymän maksutaksan mukainen valvontamaksu, jonka suuruus vaihtelee kohdetyypin mukaisesti. Tarkastus voidaan tehdä myös asiakirjatarkastuksena. Vuonna 2022 on otettu käyttöön valvonnan perusmaksu, joka peritään ennalta määritellyiltä kohderyhmiltä vuosittain.

Muita valvontasuunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia ovat muun muassa asunnontarkastukset, asiakasvalitukseen ja yhteydenottoihin liittyvät tarkastukset ja erilliset sisäilmatarkastukset. Pääasiassa nämä tarkastukset ovat maksuttomia.

Tarkastuksen perusteella voidaan antaa ohjeita, toimenpidekehotuksia tai yksittäisiä määräyksiä. Kaikkien tarkastusten lähtökohtana on terveyshaitan selvittäminen, poistaminen tai ennalta ehkäiseminen.

5.2 Tarkastuksen sisältö

Tarkastus ja uusintatarkastus sisältävät tarkastukseen valmistautumisen (tausta-aineistoon tutustuminen), tarkastuksen suorittamisen kohteessa tai asiakirjatarkastuksena (myös etätarkastus on tietyissä kohteissa mahdollista), tarkastuskertomuksen laatimisen ja kirjauksen valtakunnalliseen Vati-tietojärjestelmään.

Lisäksi tarkastuskertomus jaetaan asianosaisille ja lähetetään kirjaamoon arkistoitavaksi. Laskutus tehdään Vati-järjestelmässä tarkastuksen jälkeen.

Tarkastus tehdään kohteen toiminnasta riippuen aistinvaraisesti havainnoimalla, kohteen yhteyshenkilöitä haastatteleamalla, omavalvontaa arvioimalla ja tarvittaessa erilaisin olosuhdemittauksin tai näytteenottomenetelmin.

Kaikista tarkastuksista tehdään tarkastuskertomus, johon kirjataan mm. tarkastuksen perusteet, tarkastuksella läsnäolleet, havaitut asiat, mahdollisesti tehdyt mittaukset ja otetut näytteet sekä jatkotoimenpiteet. Pääasiassa tarkastuskertomukset tehdään Vati-järjestelmän valmiilla lomakepohjilla.

5.3 Tarkastukseen käytettävä aika

Valvontakohtetyypin suunnitelman mukaiseen tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan määrittelyssä otetaan huomioon suunnittelu, tarkastuksen valmistelutyöt, tarkastus sekä tarkastuskertomuksen laatiminen, kirjaukset, laskutus ja muut jälkityöt. Tarkastuksen kesto on yleensä noin 2 – 4 tuntia, suurissa kohteissa kesto voi olla huomattavasti pidempikin.

6 Näytteenotto ja käytettävät laboratoriot

Valvonta tukeutuu näytteenottoon ja näytteiden analysointiin laboratorioissa. Terveystarkastuslaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät tarvittavat talousvesien ja uimavesien näytemäärät ja niistä tehtävät analyysit. Muu näytteenotto on harkinnanvaraista.

Talousveden osalta laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- STM asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista

Verkostoveden laadunvalvonta ja näytteenotto tapahtuu valvontatutkimusohjelmien mukaisesti. Näytteet toimitetaan tutkittavaksi laboratorioon. Näytteenotto tapahtuu pääasiassa ulkopuolisen näytteenottajan toimesta, vesiosuuskuntien näytteitä otetaan myös terveystarkastajan toimesta. Osa näytteenottajista on suorittanut ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointin ja osan pätevyys näytteenottoon varmistetaan vuosittain tehtävällä tarkastus-/ohjauskäynnillä. Vuosittainen näytemäärä on vesilaitoksilta noin 220, joista terveystarkastus ottaa noin 60. Näytteiden tulokset tarkastetaan ja tarvittaessa ryhdytään korjaaviin toimenpiteisiin.

Uima-allasvesien osalta laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksessa (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista. Näytteet otetaan näytteenottosuunnitelman mukaisesti. Näytteet ottaa terveystarkastaja tai toimija.

Toimijoiden pätevyys näytteenottoon varmistetaan vuosittain tehtävällä tarkastus-/ohjauskäynnillä. Näytteet toimitetaan tutkittavaksi laboratorioon. Vuosittaisten valvontatutkimusnäytteiden määrä on n. 128 kpl. Näytteiden tulokset tarkastetaan ja tarvittaessa ryhdytään korjaaviin toimenpiteisiin.

Uimarantavesien näytteenottoa säätelee sosiaali- ja terveysministeriön asetus (177/2008) yleisten uimarantojen vedenlaatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista ja sen muutos (711/2014) sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetus pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta (354/2008) ja sen muutos (710/2014). Uimarantavesien näytteet ottaa terveystarkastaja ja suunnitelman mukaisia näytteitä otetaan n. 126 kpl. Näytteiden tulokset tarkastetaan ja tarvittaessa ryhdytään korjaaviin toimenpiteisiin.

Sisäilmanäytteitä otetaan tarpeen mukaan asuin- ja oleskelutilojen terveyshaittojen selvittämiseksi. Pääosa näytteistä on mikrobiinäytteitä rakenteista ja pinnoilta. Sisäilmanäytteenotossa käytetään pääasiassa ulkopuolista asiantuntijaa. Puhtausnäytteitä voidaan ottaa esim. yleisten saunatilojen hygienian selvittämiseksi.

Laboratoriopalvelut on kilpailutettu. Pääosa terveydensuojelun laboratorioon toimitettavista näytteistä, kuten talousvesi- ja uimavesinäytteet, toimitetaan Savo-Karjalan ympäristötutkimus Oy:n laboratorioon. Laboratorio on varautunut palvelemaan myös häiriötilanteissa, myös viikonloppuisin. Sisäilmanäytteet toimitetaan pääosin Työterveyslaitokselle Kuopioon. Kaikki viranomaisnäytteet tutkitaan terveydensuojelulain 49 a§:n mukaisesti Ruokaviraston hyväksymissä laboratorioissa.

7 Varautuminen häiriötilanteisiin

Häiriötilanteisiin varaudutaan yhteistyössä muiden viranomaisten ja vesilaitosten kanssa. Ylläpidetään omaa häiriötilannesuunnitelmaa ja osallistutaan häiriötilannekoulutuksiin ja -harjoituksiin.

8 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain seudullisessa ympäristölautakunnassa. Arvioinnissa tarkastellaan tarkastusten kattavuutta, valvonnan toteutumista suunniteltujen painopistealueiden osalta sekä tarkastusten ja näytteiden määrää valvontakohtetyypeittäin.

Suunnitelman toteutumisen arvioinnista on kerrottu tarkemmin ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valvontasuunnitelmassa.